

گزارش رصد فرهنگی (۷۹)

تحلیل نگرش رهپویان پیاده‌روی اربعین؛ مرور آماری چالش‌ها و ظرفیت‌ها

گزارش تحلیل نگرش رهپویان پیاده‌روی اربعین یکی دیگر از گزارش‌های مرکز رصد فرهنگی کشور، که به کوشش محمدحسین علیمردانی و علی فلاحی تهیه شده است و به مرور برخی از مهم‌ترین مطالعات کمی و کیفی مرتبط با پیاده‌روی اربعین پرداخته و تلاش شده تا به تحلیل ابعاد مختلف این رویداد از منظرهای گوناگون فرهنگی، اجتماعی و سیاسی بپردازد.

مناسک دینی، همواره نمایانگر تجلیات اجتماعی بوده و از این رو مطالعه این مناسک برای شناخت فرهنگ‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد. پیاده‌روی اربعین، به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین تجمع‌های شیعیان جهان، در سال‌های اخیر توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. این گزارش به‌مرور برخی از مهم‌ترین مطالعات کمی و کیفی مرتبط با پیاده‌روی اربعین پرداخته و تلاش دارد تا به تحلیل ابعاد مختلف این رویداد از منظرهای گوناگون فرهنگی، اجتماعی و سیاسی بپردازد. در سال‌های پس از کرونا، حضور زائران ایرانی روندی صعودی داشته است. این گزارش، از مهم‌ترین نتایج نظرسنجی‌های مختلف مانند افکارسنجی ایسپا، نظرسنجی اقتصادی مؤسسه سرمایه، پیمایش دانشگاه ام‌آی‌تی و افکارسنجی صداوسیما بررسی شده است.

نتایج نظرسنجی‌ها و پیمایش‌های مختلف نشان می‌دهد که این مراسم نه‌تنها به‌عنوان یک مناسک دینی، بلکه به‌عنوان بستری برای تعاملات بین‌فرهنگی و بین‌المللی جالب‌توجه قرار گرفته است. بر اساس برآورد صورت‌گرفته از نظرسنجی‌های موجود در سال ۱۴۰۳ هدف اصلی زائران از شرکت در این مراسم، زیارت امام حسین علیه‌السلام در ایام اربعین ۷۲ درصد است و مهم‌ترین مشکلات اعلام‌شده از سوی زائران «مسائل بهداشتی در عراق» ۴۳ درصد و «حمل‌ونقل در عراق» ۳۴ درصد بوده است. تا به حال حدود ۳۹ درصد علت شرکت نکردن در مراسم اربعین را «درگیری شغلی و کاری» دانسته‌اند. این گزارش با مرور پژوهش‌های کیفی، علاوه بر شناسایی وجوه روایی و پدیداری مراسم پیاده‌روی اربعین، ضرورت سیاست‌گذاری و بازنمایی درست را روشن کرده است.

رسانه‌های غربی فارسی‌زبان این مراسم را بر اساس محورهایی چون تفرقه‌افکنی، کوچک‌نمایی، ناامنی شدید، نمایش سیاسی دولت ایران و... بازنمایی می‌کنند. تقویت زیرساخت‌های خدماتی، توجه به نیازهای خاص گروه‌های مختلف جمعیتی، ترویج پیاده‌روی اربعین به‌عنوان یک رویداد ملی و بین‌المللی، استفاده از فناوری‌های نوین برای بهبود تجربه زائران و استفاده مناسب از رسانه و دیپلماسی فرهنگی از جمله پیشنهادها این گزارش برای سیاست‌گذاری در این موضوع است.

نسخه فیزیکی این گزارش در مرکز رصد فرهنگی کشور موجود است.